

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA PROJEKTU SPECIFICKÉHO VÝZKUMU 2022 ZA ROK 2023

NÁZEV PROJEKTU:

**JAZYK HNĚVU. SÉMIOLOGICKÁ A KRITICKÁ DISKURZIVNÍ
ANALÝZA DISKURZIVNÍCH DĚJIN SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE V
LETECH 1905 AŽ 1921**

DOBA TRVÁNÍ PROJEKTU: 1 rok

ŘEŠITELSKÝ TÝM:

*Mgr. Tomáš Schejbal, doktorand Historického ústavu
Prof. PhDr. Dana Musilová, Csc.*

POPIS A SPLNĚNÍ CÍLŮ ŘEŠENÍ:

Stěžejním předmětem mého výzkumu je diskurs sociálně demokratického hnutí v českých zemích v letech 1905 – 1921. Výběr badatelského pole souvisí se zaměřením a koncepcí mé disertační práce. V rámci disertačního projektu zkoumám symbolickou praxi sociální demokracie ve vymezeném období, a v této souvislosti se pokouším zodpovědět jedny z ústředních výzkumných otázek, jak aktéři hnutí zhodnocovali vložený afektivní kapitál, a skrze jaké diskursivní strategie prosazovali hegemonii svého hnutí. Přestože se totiž sociální demokracie až do roku 1918 nepodílela na vládní moci, zisky volebních hlasů v letech 1907 a 1911 se stala nejsilnější politickou stranou českých zemí. Vymezím-li pak pojem hegemonie jako sílu prosazovat své partikulární zájmy jakožto univerzální, stala se sociální demokracie v daném období hlavním průkopníkem agendy všeobecného a volebního práva. V období dvou Tusarových vlád (1919 – 1920) se pak stala vůdčím politickým subjektem, jenž artikuloval zájmy pracující třídy jakožto zájmy lidové.

Záměrem mé práce je tedy historizace sociálně demokratického jazyka, a jejím tematickým zaměřením jsou proto diskursivní dějiny. Pod pojmem diskursivní dějiny rozumím komplexní celek dějin interpretací světa, mentalit a zkušenosti. Při chápání pojmu diskurs vycházím z pojetí historika Thomase Welskoppa, jenž zkoumal v práci *Das Banner der Brüderlichkeit* dějiny institucionální, sociokulturní a diskursivní praxe rané německé sociální demokracie v

období od doby předbřeznové až do doby protisocialistických zákonů. Pro Welskoppa pak diskurs v konkrétním kontextu jeho výzkumu znamená aktivní utváření skutečnosti skrze sociální interakce řeči a poslouchání, psaní a četbu. Rozlišuje přitom mezi diskursem a ideologií. Zatímco ideologie, utvářená v dobovém sociálním kontextu Marxem a Lassalem,

fungovala jako filtr, diskurs utvářel mentalitu v rámci těchto filtrů. V dobovém a prostorovém kontextu mého projektu je pak ideologie chápána jako filtr, jenž byl utvářen především Marxem, Masarykem a později také Šmeralem a Leninem.

Diskursivní praxí pak v daném kontextu rozumím texty denního tisku a vizuální jazyk v podobě letáků a plakátů, jež byly před nástupem rozhlasu jedním z nejdůležitějších masových médií. Významy symbolů rozlišuji na ideálně – kognitivní a emotivně senzorycké. Při definici politických obrazových plakátů vycházím z pojetí historičky umění Ursuly Zeller (*Die Frühzeit des politischen Bildplakats in Deutschland 1848 – 1918*). Plakát je z formální stránky grafické, masově produkované zboží, jehož hodnota tkví v uměleckém provedení. Z obsahové stránky je pak plakát apelem ke konkrétní politické akci. Ohledně distribuční formy se plakát lišil od letáků. Podle formy sdělení se pak plakáty rozlišují na psané a obrazové. Vzhledem k úrovni plakátů vymezeného historického období nacházíme především přechodné formy plakátů. Politický plakát jakožto historický pramen je pro mě pak „nositel znaku“, respektive znak (označující).

Sociálním kontextem diskursu byla veřejná fóra v podobě spolků, shromáždění, manifestací, pochodů, kulturních a sportovních akcí. V rámci těchto veřejných fór docházelo k veřejným debatám, v jejichž rámci jednotliví řečníci artikulovali mentální dispozice, zkušenosti, potřeby a cíle hnutí. V tomto kontextu bych se tedy rád zabýval volebními styly, kulturou a taktikou volebního boje a v širším kontextu kulturou lidové festivity.

PODROBNÝ POPIS A ZDŮVODNĚNÍ ZMĚN V ŘEŠENÍ PROJEKTU:

Původní plán projektu předpokládal výzkumné cesty do archivů napříč republikou (Státní oblastní archiv Kladno, Moravské zemské muzeum v Brně, Moravský zemský archiv v Brně, Zemský archiv v Opavě). Při komunikaci s jednotlivými institucemi vyšlo najevo, že konkrétní historická periodika z období let 1905 - 1921 (*Robotník Šlaski*, česky *Slezský dělník*, *Glos Kobiet*, česky *Hlas žen*, *Volksfreund*, česky *Přítel lidu*) v daných archivech nejsou k dispozici. Současně však periodika jako *Volksfreund* nebo *Rovnost* jsou badatelsky dostupná v digitální verzi Moravské zemské knihovny v Brně, a noviny *Kladenská Svoboda* jsou dostupné například ve všeobecné studovně Národní knihovny v Praze. Z těchto důvodů zanikla potřeba většina výzkumných cest a tedy také jejich financování. Náklady původně určené k úhradě cestovního byly tedy převedeny do materiálních nákladů (nákup odborné literatury).

Časový plán projektu, v jehož rámci byla fáze psaní výstupu zamýšlena pro podzimní měsíce září až prosinec 2022, nebyl k 6. lednu 2023 dodržen. S výjimkou povinné výuky v zimním semestru byla příprava výstupu zkomplikovaná jednak vyšším množstvím pramenné látky, jednak nutností prostudovat soudobou odbornou literaturu, jejíž jednotlivé tituly byly z administrativních příčin dodány během září 2022.

Plán publikace výstupu v podobě článku v odborném periodiku v průběhu roku nebyl dodržen. Stěžejním důvodem se stalo nepředpokládané ztížení podmínek pro práci v důsledku zhoršení bytové situace (nutnost déle než jeden semestr sdílet pokoj univerzitních kolejí z důvodů naplnění kapacity rodinami válečných uprchlíků).

STAV A DRUH VÝSTUPU

(uvádí se požadované bibliografické údaje, druh výsledku dle metodiky 17+, aktuální stav výsledku z hlediska publikace a ID číslo záznamu v OBD; u dosud nepublikovaných výstupů přijatých k otištění redakcí je nutno doložit potvrzení z redakce)

Autor či autorský kolektiv	Název výstupu	Název časopisu/řady	Druh výsledku dle Metodiky 17+ ¹ (Jimp / Jsc / Jost / B / C aj.)	Stav (rozpracovaný / dokončený / v recenzním řízení/ přijatý k otištění / otištěn)	ID záznamu v OBD (pouze u otištěných či přijatých k otištění)
				Rozpracovaný	

CELKEM PŘIDĚLENÉ PROSTŘEDKY:

FINANČNÍ PROSTŘEDKY	PŘIDĚLENÉ	ČERPANÉ
Osobní náklady	12 400,00	10 000
Materiální náklady	30 000,00	28 784,00
Služby	33 000,00	16 065,00
Cestovné	75 400,00	58 074,00
CELKEM	75 400,00	58 074,00

PODROBNÉ ZDŮVODNĚNÍ ÚČELU ČERPÁNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Osobní náklady:

Materiální náklady:

Materiální náklady zahrnují výdaje především na nákup odborné zahraniční nebo tuzemské odborné literatury, ať už v klasické nebo elektronické podobě, která se váže k badatelskému poli mého výzkumného předmětu.

Služby:

Cestovné:

¹ Definice druhů výsledků zde: <https://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=799796&ad=1&attid=915665>

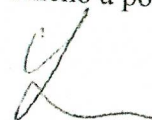
Náklady na cestovné byly uhrazeny v důsledku studijní cesty do Universitätsbibliothek
Leipzig (29. září – 4. října 2022)

Cestovné:

VYÚČTOVÁNÍ DOTACE – přiložte výsledovku EIS Magion:

V Hradci Králové dne 22. 1. 2023

Jméno a podpis řešitele

Univerzita Hradec Krá						
Výsledovka po účtech obratová						
Období: 01 - 12 / 2022						
Pracoviště:	*****	Všechny vybrané analytiky				
Činnost:	****	Všechny vybrané analytiky				
Fullcost:	*****	Všechny vybrané analytiky				
Zakázka:	2105	SV Jazyk hněvu. Kritická diskurzivní a s				
Podzakázka:	***	Všechny podzakázky				
Účet	Název účtu	Na poč. období	Má dáti	Dal	Zůstatek	
501	006	Spotřeba materiálu knihy, časop	0,00	28 784,00	0,00	28 784,00
501		Spotřeba materiálu	0,00	28 784,00	0,00	28 784,00
521	001	Mzdové náklady DU	0,00	2 400,00	0,00	2 400,00
521		Mzdové náklady	0,00	2 400,00	0,00	2 400,00
524	001	Zákonné zdravotní pojištění DU	0,00	215,99	0,00	215,99
524	002	Zákonné sociální pojištění DU	0,00	595,20	0,00	595,20
524	003	Zákonné pojištění úrazové	0,00	10,08	0,00	10,08
524		Zákonné sociální pojištění	0,00	821,27	0,00	821,27
549	006	Jiné ostatní náklady mimoř.stip.	0,00	26 065,00	0,00	26 065,00
549		Jiné ostatní náklady	0,00	26 065,00	0,00	26 065,00
		Náklady celkem	0,00	58 070,27	0,00	58 070,27
691	006	Provoz.dotace věda MŠMTspec	0,00	0,00	58 074,00	58 074,00
691		Přijaté přís. mezi zúčt.mezi org.sl	0,00	0,00	58 074,00	58 074,00
		Výnosy celkem	0,00	0,00	58 074,00	58 074,00
HOSPODÁŘSKÝ VÝSLEDEK:						3,73
		Celkem náklady za vybrané:	0,00	58 070,27	0,00	58 070,27
		Celkem výnosy za vybrané:	0,00	0,00	58 074,00	58 074,00
		Hospodářský výsledek za vybrané:				3,73
Výběrová kritéria (omezení sestavy se řídí právy uživatele prasiiv1 (uvedena v závorce						
Pracoviště:	(03** 09927)					
Činnost:	(** **)					
Fullcost:						
Zakázka:	2105 (* [4895 4896])					
Podzakázka:						

V Hradci Králové dne

Jméno a podpis řešitele